

te zijn catechisanten, hetgeen hem in het vaderland verboden was. De zendingsarts opereerde ogen waar hij in Nederland af moest blijven.

Dit alles is niet geheel voorbij, maar toch min of meer afgesloten. De Internationale Zendingsraad heeft zich opgeheven. Uiteraard gaat hulpverlening door waar door de 'jonge kerk' nog niet voldaan wordt aan de voorwaarden 'selfsupporting, selfgoverning, selfpropagating' te zijn. Maar in plaats van afhankelijkheid is gelijkwaardigheid gekomen. Daarmee is de tot de verbeelding sprekende persoon van de pionierende zending een evenzeer achterhaald fenomeen geworden als het knikkende nikkertje van de zondagsschoolcent.

In de negentiende eeuw vonden al zendings- en missietentoonstellingen plaats, in de twintigste eeuw groeide dit uit tot een bloeiend bedrijf. De organisatoren van toen beoogden iets anders dan die van nu. Het ging erom, voor het goede doel propaganda te maken. Het program was daarop ingesteld. Ik herinner mij als kind te zijn meegenomen naar een tentoonstelling waar een film werd gedraaid over het verschil tussen een 'christelijk' en een 'heidens' dorp in het oerwoud. Met inventiviteit werden de uit de tropen meegebrachte kostbaarheden uitgestald, welsprekende zendelingen gaven tekst en uitleg, het thuisfront werd gestimuleerd tot offervaardigheid. De missie is daarmee langer doorgestaan dan de zending die steeds kritischer werd. 'Echte' zendingstentoonstellingen vonden de laatste twintig jaar niet meer plaats. Wel was er nog de prachtige expositie "Erfgoed van Herrnhut", waarin voor de zending plaats was ingeruimd, maar dit betrof kennismaking met het Herrnhutterarchief, géén missionaire werving.

De tentoonstelling 'De heiden moest eraan geloven' in het Catharijneconvent ging over een verleden tijd. Dat heeft voordelen. Eindelijk konden zending en missie eens gezamenlijk worden gepresenteerd. De expositie was losgekoppeld van de reclamesfeer. Het heeft ook nadelen. Er is het gevaar van de vrijblijvendheid waarmee een bezoeker tegen zaken van een vorige generatie aankijkt: portretten, kaarten, tekeningen, gravures, schilderijen, prentbriefkaarten, foto's, platen, affiches, onderdelen van kerkinterieurs, kalenders, busjes, blaadjes met verhalen, spaarpotten, beeldjes; de opsomming is niet compleet.

Het is geschiedenis. Toch niet alleen maar achterhaald. De aanwe-